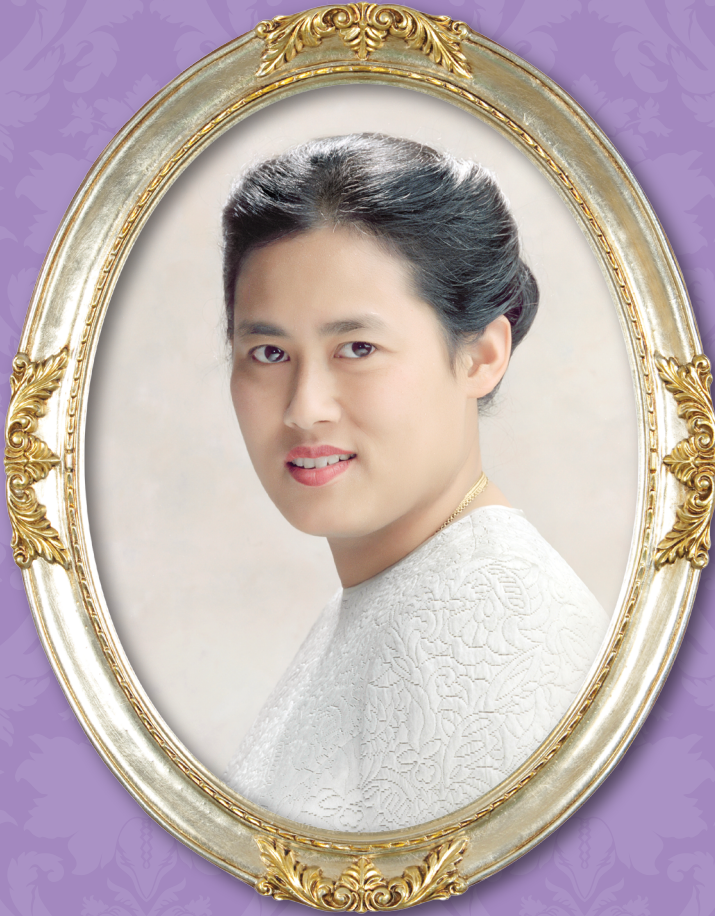

เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘

รวมปาฐกถาพระราชนิพนธ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

การศึกษากับการพัฒนา

เล่ม ๑

เฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘

รวมปาฐกถาพระราชนิพนธ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

การศึกษากับการพัฒนา

เล่มที่ ๑

รวมปาฐกถาพระราชนิพนธ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
การศึกษากับการพัฒนา เล่มที่ ๑

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๙

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์ มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

อาคารศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ๒๐ ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๘๘๐-๙๒๑๒

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.

รวมปาฐกถาพระราชนิพนธ์ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
การศึกษากับการพัฒนา เล่มที่ ๑. -- กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, ๒๕๕๙.

๑. เทพรัตนาธิราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ, ๒๕๕๙. I. ชื่อเรื่อง.

๙๒๙.๗๐๕๙๓

ISBN 978-616-04-3053-6

ออกแบบโดย บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด

เลขที่ ๑๑ ซอยสุขุมวิท ๓๓ (สวัสดี) ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ

๑๐๑๑๐ www.nanmeebooks.com

เพลทที่ คลาสสิกสแกน โทร. ๐-๒๒๙๑-๗๕๗๕ พิมพ์ที่ พิมพ์ดี โทร. ๐-๒๔๐๑-๙๔๐๑

(ภาพพระราชมารดา)

คำนำ

ในวโรกาสมหามงคลสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ชาวไทยทุกหมู่เหล่าล้วนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ ต่างพากันจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติตลอดทั้งปี มูลนิธิสมเด็จพะเทพรัตนราชสุดาได้จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ๒ กิจกรรม อย่างแรก คือการจัดทำ “สื่อ ๖๐ พรรษา” ได้แก่ ชุดสื่อการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อแก้ปัญหาการมีครูไม่ครบชั้นไม่ครบวิชา อย่างที่สอง การจัดพิมพ์หนังสือวิชาการจำนวน ๗ เรื่อง หนึ่งใน ๗ เรื่องคือหนังสือ “รวมปาฐกถาพระราชนิพนธ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การศึกษากับการพัฒนา” ชุดนี้

เป็นที่ทราบกันดีทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเชี่ยวชาญด้านการศึกษาอย่างยิ่ง ด้วยทรงใฝ่พระราชหฤทัยเรื่อง การศึกษามาแต่ทรงพระเยาว์ ต่อมาทรงรับพระราชกิจด้านการบริหารโรงเรียนจิตรลดาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงริเริ่มงานส่วนพระองค์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งแต่ทรงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ต่อมาเมื่อทรงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทแล้ว ทรงศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ ด้วยทรงมีพระราชหฤทัยแน่วแน่ที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ จุดเด่นคือทรงประสานภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ ทรงปฏิบัติพระราชกิจด้านการศึกษาเป็นเวลากว่า ๓๕ ปี จนเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าทรงมีพระประสบการณ์และพระปรีชาสูงยิ่งรูปแบบการจัดการศึกษาที่ทรงพัฒนาขึ้นสามารถนำไปขยายผลทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

นับแต่ครั้งยังทรงเป็นนักเรียนและนิสิต ก็ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาไว้อย่างลึกซึ้งและน่าสนใจ แม้ในปัจจุบันก็ยังคงเป็นหลักของการศึกษาที่ทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนั้น ทรงรับเชิญบรรยายให้แก่หน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ได้มีการจัดพิมพ์พระราชนิพนธ์และปาฐกถาอยู่เนืองๆ แต่ส่วนใหญ่พิมพ์เป็น

เรื่องๆไป มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาจึงขอพระราชทานจัดพิมพ์รวมเล่มปาฐกถา และพระราชนิพนธ์ เท้าที่รวบรวมได้มีจำนวน ๔๖ เรื่อง ทั้งนี้ อาจจะยังไม่ครบทั้งหมด

๔๖ เรื่องนี้มีทั้งที่ทรงบรรยายเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หนังสือเล่มนี้ได้ จัดเรื่องต่างๆไว้เป็นหมวดหมู่ และในแต่ละหมวดหมู่ก็เรียงลำดับเรื่องตามวันเวลาที่ทรง บรรยายก่อนหลัง แต่ละเรื่องจะมีทั้งหลักการทางทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็น พระประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติด้วยพระองค์เอง เนื่องจากมีจำนวนมากถึง ๔๖ เรื่อง จึงต้องแบ่งพิมพ์เป็น ๓ เล่ม ผู้อ่านจะพบว่าแต่ละเรื่องล้วนมีสาระครบถ้วนใน หมวดหมู่นั้น

หนังสือชุดนี้แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้านการศึกษาในสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีหลักการ ข้อคิด และความรู้มากมาย เหมาะสำหรับผู้่านทั่วไป สำหรับครูอาจารย์และนักการศึกษาจะช่วยเพิ่มพูนความรู้และมุมมองที่จะ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไป การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ เพราะทำให้คน มีความสามารถมากขึ้น และเป็นพลเมืองที่ดี การศึกษามีความละเอียดอ่อนและซับซ้อน มากกว่าที่คนทั่วไปเข้าใจ

พระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้ทรง งานด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องยาวนานด้วยพระวิริยอุตสาหะมากมายพันพรรณนา ในวโรกาสฉลองพระชนมายุครบ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ คณะกรรมการบริหารมูลนิธิ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เฉลิสมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม- ราชกุมารี ขอทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

คณะกรรมการบริหาร
มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

สารบัญ

เล่มที่ ๑

คำนำ	(ก)
พระราชประวัติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	(ข)
ประวัติการศึกษาไทย	๑
การวางรากฐานการศึกษาในรัชกาล	
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๓
History and Development of Thai Education	๓๕
ความสำคัญของการศึกษา	๗๗
ความสำคัญของการศึกษา	๗๙
โรงเรียนจิตรลดา	๘๓
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	
กับพระราชกรณียกิจพระราชจริยวัตรด้านการศึกษา	๙๗
My Career in Education	๑๑๙
Education is the Golden Key	๑๔๕
Education for the 21 st Century	๑๖๙
Education for All	๑๘๕
อดีตเพื่ออนาคต: การศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ	๑๙๓

การศึกษากับการพัฒนาประเทศ

พัฒนศึกษาศาสตร์จากประสบการณ์

การศึกษากับการพัฒนาประเทศ (๑)

การศึกษากับการพัฒนาประเทศ (๒)

๒๐๙

๒๑๑

๒๓๗

๒๔๙

บรรณานุกรมภาพประกอบ

๒๖๕

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

๒๗๐

พระนามและรายนามคณะกรรมการ

๒๗๑

สารบัญ

เล่มที่ ๒

การศึกษาของผู้ด้อยโอกาส	๒๗๓
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	๒๗๕
การศึกษาของผู้ด้อยโอกาส	๒๙๑
Including the Excluded	๓๑๙
Empowering Minority Children Through Education	๓๕๓
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ๕๐ ปี	๓๕๗
การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร	๓๗๕
สหกรณ์นักเรียน: สร้างเยาวชน สร้างชุมชนมั่นคง	๓๙๙
การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ	๔๑๕
โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์	๔๑๗
การศึกษาระดับสูง	๔๒๗
การศึกษาระดับสูงในทัศนะของข้าพเจ้า	๔๒๙
For the New College Graduates	๔๔๕
การศึกษากับอาชีพ	๔๕๗
โรงเรียนพระดาบส	๔๕๙
อาชีวศึกษา	๔๖๕

มนุษยศาสตร์กับการศึกษา

๔๙๕

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

๔๙๗

มนุษยศาสตร์กับการจัดการการศึกษา

๕๑๕

รักการอ่าน

๕๓๑

พลศึกษา

๕๔๑

กีฬาเป็นยาวิเศษ

๕๔๓

การศึกษาของญี่ปุ่น

๕๕๕

ทัศนศึกษาการเรียนการสอนของญี่ปุ่น (๑)

๕๕๗

ทัศนศึกษาการเรียนการสอนของญี่ปุ่น (๒)

๕๖๙

การศึกษาตามอัธยาศัย

๕๘๓

พิพิธภัณฑ์ญี่ปุ่น

๕๘๕

พิพิธภัณฑ์เครื่องดนตรีไทย

๖๑๑

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

๖๑๙

บรรณานุกรมภาพประกอบ

๖๔๓

ภาคผนวก

๖๔๙

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

๖๕๔

พระนามและรายนามคณะกรรมการ

๖๕๕

สารบัญ

เล่มที่ ๓

วิทยาศาสตร์ศึกษา	๖๕๗
เยาวชนไทยกับวิทยาศาสตร์	๖๕๙
เสริมสร้างศักยภาพของเด็กด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี:	
สร้างรากฐานของการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน	๖๙๙
Family Farming	๗๒๕
Science, Technology and Development	๗๔๕
Young Scientists of Asia	๘๐๗
เทคโนโลยีสารสนเทศกับการศึกษา	๘๒๕
แนวโน้มการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ในทศวรรษหน้า	๘๒๗
ICT as a Tool to Harness Knowledge and	
Technology for Sustainable Development	๘๔๓
การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	
เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสในสังคม	๘๖๕
สิ่งแวดล้อมศึกษา	๘๘๗
ประสบการณ์การพัฒนาชนบทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	๘๘๙
การสร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	๙๐๗

การแพทย์และการสาธารณสุข

๙๓๑

การแพทย์และการสาธารณสุข: จากยุคเริ่มต้นสู่ยุคประชาคมอาเซียน

๙๓๓

Disaster Nursing

๙๔๕

บรรณานุกรมภาพประกอบ

๙๕๗

ภาคผนวก

๙๖๓

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

๙๖๘

พระนามและรายนามคณะกรรมการ

๙๖๙

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

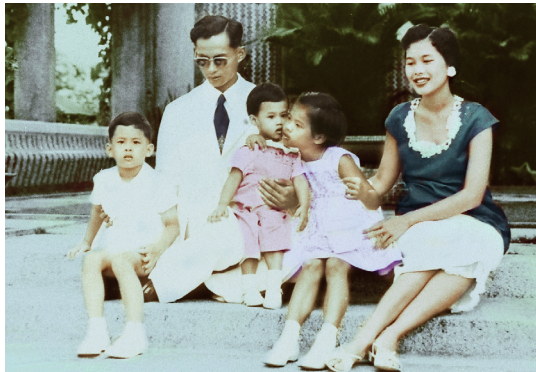
เรียบเรียงและปรับปรุงจาก Connect the World: Empowering People Using ICT, Ministry of Information and Communication Technology, 2008.

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์ที่ ๓ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๘

(๑)

(๒)

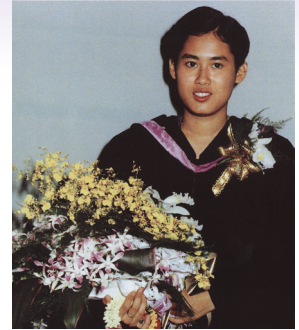
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานจากโรงเรียนจิตรลดา ทรงสอบไล่ได้อันดับที่ ๑ ในการสอบทั่วประเทศ ทั้งในระดับประถมศึกษา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายศิลป์) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ทรงศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาเอกประวัติศาสตร์ และวิชาภาษาไทยและภาษาบาลี-สันสกฤต จนสำเร็จการศึกษา ได้รับพระราชทานปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ ๑ และทรงรับพระราชทานรางวัลเหรียญทองสาขาประวัติศาสตร์พร้อมครุฑกิตติมศักดิ์ในฐานะที่ทรงสอบได้คะแนนสูงสุดในชั้น

(๓)

(๔)

(๕)

ในระดับบัณฑิตศึกษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ และปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบาลี-สันสกฤต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ ต่อมาทรงศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ทรงรับพระราชทานปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใฝ่พระราชหฤทัยยิ่งในด้านการศึกษา แม้ทรงสำเร็จการศึกษาแล้ว ยังทรงเรียนรู้ตลอดเวลา ทรงใฝ่เรียนรู้ศาสตร์ใหม่ๆ อยู่เสมอ พระราชปณิธานที่จะช่วยเหลือประชาชนเป็นแรงบันดาลใจพระราชหฤทัยให้ทรงค้นหาแนวทางและวิธีการใหม่ๆ อยู่เป็นนิจ

ด้วยความสนพระราชหฤทัยในศิลปะและวัฒนธรรมไทย จึงทรงศึกษาดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย รวมทั้งศิลปะและหัตถกรรมไทยเกือบทุกแขนง ทรงเป็นเลิศทางวรรณคดีไทยและวรรณคดีต่างประเทศ และมีพระอัจฉริยภาพด้านการประพันธ์อย่างยอดเยี่ยม ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ทรงศึกษาภาษาต่างประเทศหลายภาษา ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน จีน เขมร บาลี สันสกฤต และละติน และเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ มากมายตามคำกราบบังคมทูลเชิญของสถาบันต่างๆ นอกจากนี้ทรงสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ ทั้งที่เป็นศิลปะดั้งเดิมและศิลปะร่วมสมัย

(๖)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นเจ้าฟ้าที่ทรงงานหนักเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน เมื่อทรงพระเยาว์ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปยังถิ่นทุรกันดารในชนบท จึงเข้าพระราชหฤทัยในความต้องการของประชาชน ทรงทราบดีว่าการที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนต้องอาศัยความรู้หลากหลาย อาทิ การพัฒนาการเกษตรต้องใช้ความรู้ด้านภูมิศาสตร์ พืชศาสตร์การปรับปรุงพันธุ์พืช การจัดการแหล่งน้ำ แผนที่ และอื่นๆ ทรงเชี่ยวชาญ

การใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรงเน้นเรื่องสุขอนามัยและโภชนาการด้วยมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งทรงส่งเสริมงานศิลปะและหัตถกรรมเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เสริม

(๗)

(๘)

(๙)

ด้วยเหตุที่ทรงตระหนักถึงความสำคัญของศาสตร์ต่างๆในการพัฒนา จึงทรงศึกษา ค้นคว้าวิทยาการต่าง ๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งด้านสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยา แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนดังเป็นที่ประจักษ์แจ้งชัดโดยทั่วไป โครงการตามพระราชดำริมีทั้งโครงการพัฒนา เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งเน้นด้านการศึกษาและโภชนาการในโรงเรียนกันดาร ห่างไกล โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และโครงการธนาคารพืชพรรณอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ เป็นต้น ด้านการช่วยเหลือผู้พิการ ทรงนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) มาช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้พิการ รวมทั้งช่วยให้พวกเขาช่วยเหลือตนเอง ได้มากขึ้นด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงงานในองค์กรการกุศล และมูลนิธิต่าง ๆ มากมาย ทรงเป็นอุปนายกสภาภาษาไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ และทรง เป็นประธานมูลนิธิต่าง ๆ อาทิ มูลนิธิชัยพัฒนาในพระบรมราชูปถัมภ์ในพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว เพื่อดูแลโครงการพัฒนาและโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มูลนิธิอานันทมหิดล เพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระ พุทธเลิศหล้านภาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย มูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยเหลือทหารที่ได้รับบาดเจ็บหรือพิการจาก การกิจเพื่อความมั่นคงของประเทศ และมูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อพระราชทานรางวัลระดับนานาชาติแก่ผู้มีผลงานดีเด่นสาขาการแพทย์และสาธารณสุข ทรงเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการการสาธารณสุขไทยสำหรับเยาวชนตามพระราชประสงค์ใน